

Verklarende woordenlijst

Absis

De halfronde uitbouw waarmee het koor aan de oostzijde werd afgesloten. Onder de boog, waarmee de absis zich opent naar de kerk stond vanouds het altaar.

Afgewolfd

Als een uiteinde van de nok van een zadeldak is afgeschuind, dan wordt dit afgewolfd genoemd.

Baanderdeuren

Dit zijn de grote, hoge, dubbele deuren die toegang verschaffen tot de bedrijfsruimte van een boerderij. Boerderijen hadden deze grote deuren om een paard en hoog beladen wagen naar binnen te kunnen rijden om de oogst te lossen op de deel.

T-boerderij Alphen: baanderdeuren met daarboven een korfboog als rollaag

Basiliek

Een kerk die in de lengte is verdeeld in drie of vijf schepen naast elkaar, gescheiden door zuilen. Het middenschip is breder dan de zijschepen en zo veel hoger

dat het eigen vensters heeft boven de scheibogen.

Bidstoel

Een bidstoel of kerkstoel is een speciaal gemaakte stoel waarop gelovigen tijdens de H. Mis kunnen knielen. Deze stoelen zijn dan ook aan een zijde langer. De gelovigen knielen voornamelijk tijdens het Lof, een Aanbidding en de Consecratie. Later kwamen er knielstoelen met een knieltrede en een uitklapbaar zitgedeelte.

Crypt, crypte of krocht

Overwelfde ruimte onder het koor waarin relieken van heiligen worden bewaard, vanuit de kerk toegankelijk langs een of meer trappen.

Daggestreek

Een streepje getrokken in het verse voegwerk om een nette rechte lijn in het metselwerk te suggereren. Of om de voegspecie sneller te laten drogen.

Deel

Plaats in de boerderij waar de wagens met hooi naar binnen konden worden gereden.

Geleding

Boven elkaar liggende bouwdelen, die door insprong of uitvoering van elkaar verschillen. Vooral bij torens is de opbouw uit verschillende geledingen dikwijls zeer herkenbaar.

Hallehuisboerderij

Een hallehuisboerderij is een boerderij met woongedeelte onder één kap. Voorin vaak het woongedeelte en achterin het bedrijfsgebouwen; de stallen. Opvallend voor dit type boerderijen is het ankerbalkgebint. Dit type boerderij komt veel voor in oost- en midden Nederland.

Hoogaltaar

Het belangrijkste altaar dat centraal in het koor staat.

Koorsluiting

De rond, rechte of veelhoekige buitenmuur van het koor, oorspronkelijk aan de oostzijde.

Korbeel

Een (kromme) schoor tussen een verticaal of schuinstaand en een horizontaal onderdeel van een houtconstructie. Soms zijn ze meer decoratief dan functioneel.

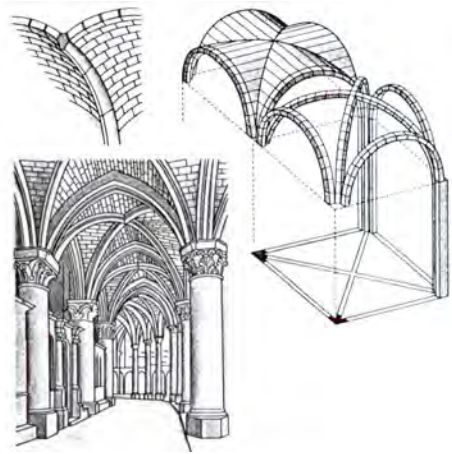
Uiversnest Afferden: korbeelstelsel

Kruisbasiliek

Een basiliek is een meerschepige kerk waarvan het middenschip zo ver boven de zijschepen uitsteekt dat in het bovenstuk vensters zijn aangebracht. Het middenschip vormt een kruis met het noorder- en zuiderdwarsschip en het koor.

Kruisribgewelf

Een gewelf, bestaande uit graten of ribben die de dragers van een gewelf zijn en waartussen de gewelfvelden worden geslagen. Allereerst worden de ribben gemetseld op formelen (gebogen houten steunconstructie). Daarna worden de gewelfvelden gemetseld. De ribben brengen het gewicht van het gewelf over op de vier hoekpunten.

Lancetramen lancetvenster

Een lang smal venster, eindigend in een rond- of spitsboog.

Lichtbeuk

Het hoog oprijzend middenschip van een meerschepige kerk, dat eigen vensters heeft.

Lodewijk XV stijl

Bouwstijl uit de periode 1740-1775, ook wel rococo genaamd. Het is voornamelijk een interieurstijl waarin stucwerkplafonds, betimmeringen en wandbekleding een geheel vormen. Kenmerkend zijn de licht ornamenten en de elegante speelse decora-

tie. Er is een voorliefde voor asymmetrie, zwerige vormgeving en lichte (pastel) kleuren.

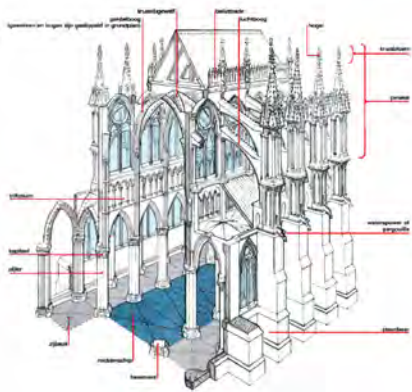
Maalkoppel

Twee ronde stenen waartussen het graan in een molen wordt fijngemalen. Deze stenen liggen niet op elkaar.

Middenbeuk, middenschip

Het gedeelte van een meerschepige kerk, gelegen tussen twee rijen pilaren, die scheiding vormen tussen middenschip en zijschip.

Monstrans

Een vaak van edelsmeedwerk vervaardigde houder, waarin de geconsacreerde hostie ter verering zichtbaar is. In een relik-

monstrans wordt op soortgelijke wijze een relikwie (overblijfsel van een heilige) getoond.

Neo-classicisme

Bouwstijl in de periode 1800-1880, beïnvloed door de Franse tijd. Grijpt terug op de bouwkunst van de klassieke oudheid.

Putti

Motieven die mollige, soms gevleugelde en naakte figuren van kleine jongens weergeven, afgeleid van Grieks-Romeinse afbeeldingen van Eros. Gebruikelijk in kunst van de Renaissance tot en met de 18e eeuw.

Reliek

Door gelovigen vereerd overblijfsel van een heilige of van een voorwerp dat met Christus of met een heilige in aanraking is geweest

Rococo

zie Lodewijk XV-stijl

Rouwbord

Een bord in een kerk dat herinnert aan het overlijden van een edelman of borgeigneur.

Sacristie

Een vertrek in de nabijheid van het koor, dat dient als bewaarplaats van liturgische voorwerpen en als kleedruimte voor de dienstdoende geestelijken.

Schijntriforium

Een triforium of venstergang is een in de dikte van de muur uitgespaarde 'galerij' ter hoogte van de vensterzone. De vensters van de kerk komen uit op deze galerij, die op haar beurt door getoogde openingen in verbinding staan met de kerkruimte. Vanuit Noord-Frankrijk in ons land ingevoerd. In gereduceerde, vereenvoudigde vorm toegepast in de romaanogothiek. Een schijntriforium toont wel kolommetjes maar daarachter zit geen galerij.

Spaarveld

Een gedeelte in het metselwerk dat enigszins terugvalt waardoor de gevel wordt verlevendigd.

Stelling

Een rondgaande vloer halverwege een molen waarop de molenaar de kap van de molen rond kan draaien (zwichten).

Risaliet

Delen in het metselwerk die over de volle

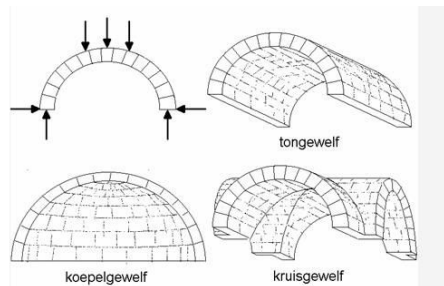
hoogte naar voren springen waardoor de gevel wordt verlevendigd.

Telmerken

Ingehakte streepjes, vaak op een gebint of kapconstructie. De constructie is elders gemaakt en kan aan de hand van deze merken ter plekke eenvoudig in elkaar worden gezet.

Tongewelf

Een gewelf in de vorm van een halve cilinder.

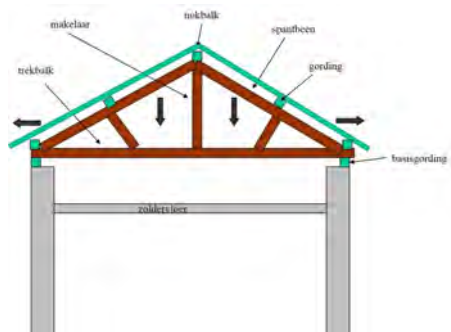

Tracering

De onderverdeling van een raam of muuropening, door middel van stijlen van gemetselde profielstenen of van natuursteen

Trekbalck

Een trekbalck is, zoals de naam al aangeeft, een balck die trekkrachten van de kap opneemt. Zo kan een trekbalck bijvoorbeeld functioneren aan de voet van een kapcon-

structie, om de zijdelingse krachten op te nemen.

Triomfkruis

Monumentaal kruis, dat op de grens van schip en koor hangt, of op een balk of oxaal (scheidswand tussen schip en koor) staat.

Vensterkop

Het bovenste deel van een venster waar de stijlen bijeen komen door middel van een tratering.

Viering

De ruimte in een kruisvormig kerkgebouw, waar schip, koor, noorder- en zuid-dwarsschip elkaar ontmoeten.

Zijbeuk

In een meerschepige kerk, zijn het de

ruimten die evenwijdig lopen met het middenschip, maar hiervan afgescheiden worden door een arcade.

